

Ökkultációk

november

ÉSZLELŐK:

Fülöp József (Bóly)	Morvai Krisztián (Bóly)
Guth Gábor (Bóly)	Patacsi Zsolt (Pécs)
Halmi Gábor (Pécs)	Szabó Sándor (Bóly)
Kész László (Bóly)	Székely István (Debrecen)
Kocsis Antal (Balatonkenese)	Szoboszlai Endre (Debrecen)

FÉLÁRNYÉKOS HOLDFOGYATKOZÁS

Az október 7-i fogyatkozásról csak Kocsis Antal küldött megfigyelést. Többeket valószínűleg a hajnali időpont és a felhős égbolt riasztott vissza. Pedig, mint a beszámolóból kiderül, megérte volna figyelemmel kísérni a jelenséget! A 03:45-03:50 közötti időben – mikor a felhőrések közül kibújt a Hold – szabad szemmel teljesen nyilvánvalóan és biztosan látszott a félárnyék. Színe füstszürke, grafit-szürke volt, s a Hold D-DNy-i felét sötétítette el.

Kocsis Antal megjegyzése szerint a könnyebb látást segítette a hajnali szürkület, s egy, a Hold irányában látszó utcai lámpa. (Ez a módszer fogyatkozásoknál vagy a hamuszürke fény megfigyelésénél jól használható. A halvány-szürkés árnyalat erős fény irányába nézve könnyebben látható, mivel a fény a pupilla nyílását leszűkíti.) 7x50-es binokulárral is jól volt látható a füstszürke árnyalat. 50/540-es refraktorral 27x-es nagyítással a sötét rész egészen a Tycho kráter vonaláig volt követhető. Az Arzachel kráterig még fokozatosan halványodva biztosan, míg északabbra nagyon bizonytalanul látszott. Ezzel a távcsövel jobb volt a félárnyék látványa, mint binokulárral vagy szabad szemmel.

A PLEJÁDOK FEDÉSE

A november 6/7-én bekövetkezett jelenségről két tudósítás alapján tudunk beszámolni. Halmi és Patacsi Pécssett egy 80/660-as refraktorral és a planetárium 200/3000-es reflektorával észlelt. A bólyi csoport öt tagja (Fülöp, Guth, Kész, Morvai és Szabó) egy 70/500-as refraktorral és egy 20x50-es monnárral végezte a megfigyelést.

A 98% megvilágítottságú Hold mellett a halmaz hét legfényesebb csillagából kísérőnk hazánkból nézve ötöt fedett el. A Hold nagy fényessége és a párás, kissé fátyolos égbolt miatt csak ennek az öt csillagnak a kontaktusait lehetett megfigyelni. Kisebb távcsövekkel még a 4^m körüli csillagokat

is hamar szem elől lehetett téveszteni a holdperem közelében. A csillagfedések biztos észleléséhez legalább 8-10 cm-es műszer és 50x-es nagyítás kellett. Kisebb nagyításokkal a Hold annyira vakító volt, hogy a csillagok bizonytalanul látszottak. Ilyen problémákkal magyarázhatók az esetenként akár fél percet is meghaladó időkülönbségek a mérések között. Kilépésnél pedig csak a fényes holdperemtől néhány ívpercre lehetett észrevenni a csillagokat.

Úgy érezzük, hogy az igen eltérő időadatok miatt a több mint 25 mért érték felsorolása fölösleges. A halmaz fedése alapján összességében megállapítható volt, hogy telehold környékén csak kb. 5^m -nál fényesebb csillag okkultációja figyelhető meg. S ekkor is nagy nagyítást kell használni a Hold minél kisebb részének a látómezőben tartásával.

JUPITER-HOLDAK JELENSÉGEI

A legnagyobb bolygó novemberben már az esti órákban is megfigyelhető volt, mégis csak két debreceni amatőrtől, Szoboszlay Endrétől és Székely Istvántól kaptunk megfigyeléseket. Ebben közrejátszhatott az idei borongós későőszi időjárás is.

Nov. 23-án 19:44:22 UT-kor a Ganymedes árnyéka levonult a bolygó korongjáról.

Nov. 30-án a Ganymedes elhagyta a Jupiter korongját. Az esemény kezdete 19:41:49 UT-kor, az utolsó kontaktus 19:47:21 UT-kor következett be. Tehát a hold az átmérőjének megfelelő utat 5 perc 32 másodperc alatt tette meg.

ELŐREJELZÉSEK

A januári Plejád-fedésről a múlt évi 12-es számban jelent meg előrejelzés. A februári okkultációs rovatban fog megjelenni egy írás a sűrű fedések jelentőségéről és észleléséről. Addig is két január végi sűrű okkultáció adatait adjuk meg:

Január 25-én a Hold déli terminátora közelében érinti a ZC 313 jelű 7^m_{5-} s csillagot. Az érintés 23:16 UT-kor Balassagyarmat-Gyöngyös-Nádudvar-Nagyvárad vonalon lesz észlelhető. Az ettől a vonaltól északra észlelők fedést láthatnak, délre pedig a Hold és a csillag közelsége figyelhető meg. Az esemény idején a Hold sajnos csak pár fokra lesz a horizonttól.

Január 26-án a 7^m_{3-} s SAO 75633 jelű csillagot érinti a Hold. Az érintés a sötét oldalon következik be PA 161° -nál, 20:58 UT körül. A fedés déli határa a Nagykanizsa-Dombóvár-Szekszárd-Szeged vonal közelében húzódik. A Hold kb. 40° magasan lesz a horizont felett, 60% megvilágítottsággal.

Február 5/6-án a Hold három fényes csillagot fed el a Leóban. Elsőként a 82 Leonist éri el (6^m_{7}) 23:55 UT-kor. 01:00 UT-kor a 83 Leonist fedi el.

A csillag közvetlenül a Hold déli pólusa közelében fog eltűnni. E csillagnak az az érdekessége, hogy 7^m,2-s társa 29"-re van a főcsillagtól PA 149-re. Ekkor nagy nagyítással a két csillag fedése külön-külön figyelhető meg. Közél egy órával később, 2:10 UT-kor éri el a holdkorong a tau Leót, mely 5^m,2 fényes. A fogyó Hold 91% megvilágítottaságú lesz. Mindhárom csillag a terminátor déli részének közelében fog eltűnni és a sötét oldalon fog előbukkanni. Az északi területeken a csillagok jobban "belemerülnek" a holdkorongba, ezért a megadott időpontoktól akár 5 perces eltérések is lehetségesek. (A fedések adatait Jean Meeus számításai alapján közöljük.)

Végezetül olvasóink és észlelőink közreműködését szeretnénk kérni. A közeljövőben vezetnénk be az okkultációs észlelőlapot az adatközlés megkönnyítése érdekében. Mivel ilyen jellegű észlelőlap – melyet csillagok és kisbolygók fedésénél egyaránt lehet használni – még hazánkban nem készült, kérjük, hogy egyéni észlelői tapasztalataik alapján írják meg véleményüket a következő oldalon látható tervről. Közreműködésükre számítva várjuk észrevételeiket és észleléseiket!

SZABÓ SÁNDOR

Szerkesztői levél

Ez évi első szerkesztői levélünkben két témával foglalkozunk: a kézikönyvvel és a Meteor külföldi terjesztésével.

Sokan várják türelmetlenül Az észlelő amatőrcsillagász kézikönyve c. kiadványunkat. Mint előző számunkban jeleztük, a megjelenés nyomdai papírhány miatt csak 1988-ra várható, az első negyedévre. A késlekedés okozta bosszúságot azonban talán enyhíti, ha elmondjuk, hogy a kétkötetes kiadvány a tervezettnél nagyobb terjedelemben, közel 500 oldalon készült. Az első kötet a Naprendszer objektumainak észlelésével kapcsolatos tudnivalókat tartalmazza, ugyanitt kap helyet egy 16 oldalas fényképes melléklet, mely jól sikerült asztrofotókat és műszermegoldásokat mutat be. A második kötetben a csillagvilág objektumaihoz találunk észlelési útmutatást (kettősök, változók, mély-ég objektumok); a fotoelektromos fotometriával kapcsolatos fejezet pedig az eddig magyar nyelven megjelent legteljesebb gyakorlati útmu-

tatás. A több mint száz oldalas függelékben az amatőrmunkához szükséges táblázatok, katalógusok kaptak helyet.

A kézikönyv megjelenéséig előfizetőink további szíves türelmét kérjük!

A Meteort jelenleg kb. negyven országba, több mint száz címre küldjük, jórészt csere- ill. tiszteletpéldányként. A legtöbb példányt természetesen a környező országokba küldjük, hiszen amatőrmozgalmunk az itt élő amatőrökkel áll a legszorosabb kapcsolatban. A magas postaköltség miatt azonban kétszer is meg kell gondolnunk azt, hogy hány külföldi címre küldjük lapunkat, ezért a jövőben csak az aktív észlelőknek tudjuk a Meteort megküldeni. Minden külföldi partnerünket arra kérünk, hogy észleléseivel "fizesse elő" a Meteort. (Természetesen meg van a lehetőség a Meteor Magyarországról történő előfizetésére is.)

A SZERKESZTŐSÉG